

Presikava organiziranega zločinstva dvignila veliko prahu

Chicago.— V metropoli srednjega zapada se je naselil nemir, toda ne med povprečne meščane, marveč med velike politike, policijo, bogate gangsterje, odvetnike in med vse tiste, ki žanjejo in si debele denarnice na račun hazardnih iger, konjskih dirk in vsakovrstnih izsiljevanj. V Chicago je prišel senatni odsek za preiskovanje organiziranega zločinstva, kateremu načeljuje senator Kefauver. Do zvezne preiskave je prišlo potem, ko so raketirji ob belem dnevu umorili bivšega policijskega poročnika Williama Druryja in nekaj ur pozneje pa še nekoga odvetnika, ki je vedel preveč o aktivnostih karakterjev iz "nižinskega sveta".

Pred senatnim odsekom se je nekaj dni vršila velika parada prič: zasliševanje policije, politikov, raketirjev, odvetnikov. Na teh zasliševanjih je prišlo na dan, da je bil glavni pravdnik države Illinois Boyle pred izvolitvijo v ta urad odvetnik za Trans-American Publishing & New Service, Inc., katero izključno kontrolirajo nižinski elementi, ki se bavijo s konjskimi dirkami in drugimi hazardnimi igrami. Boyle je seveda izjavil, da se mu ni tedaj zdelo nič narobe, da je kot odvetnik zastopal to "podjetje", nedvomno pa je nekaj narobe, da je bil prav tak odvetnik pozneje izvoljen v tako visok urad, čigar glavna funkcija je zatiranje or-

ganiziranega in splošnega zločinstva.

Pred odsekom sta bila zaslišana dva brata pokojnega gangsterja Caponeja, dalje večje število bivših Caponejevih pomočnikov itd. Vsi ti nižinski karakterji so še vedno bogati in imajo svoje prste povsod, kjer koli se da zaslužiti veliko denarja z majhno mujo.

Pri tem je zanimivo pričanje župana, šefira, governerja, državnega pravdnika, policijskega načelnika in drugih funkcionarjev. Vsi trdijo, da se trudijo dan in noč, da zatrejo zločinstvo, ustavijo hazardne igre in izsiljevanje ter razbijejo raketirske sindikate, vzlic temu pa zločinstvo kar naprej cvete in raketirji ter razni korumpirani polici si polnijo svoje nikdar site blesage.

Z vsem tem so tesno povezani tudi policijski kapetani. Policijski komisar in šerif sta povedala senatorju Kefauverju, da policijski kapetani vozijo drage avtomobile, žive v razkošnih stanovanjih in nosijo obleke, ki stanejo \$200. Nekaj policistov lastuje celo aeroplane! Kje dobijo denar? Znano je, da so policisti na splošno slabo plačani, toda si znajo očitno pomagati da dobro izhajajo. Vsi policijski kapetani so izjavili, da nimajo ničesar skrivati in da so pripravljni pred preiskovalnim odsekom podati poročilo o svojih financah.

Podobnih preiskav je bilo že mnogo v vseh večjih ameriških mestih, toda rodile so le malo pozitivnih rezultatov, to pa iz razloga ker so navadno sami politiki povezani z raketirji in pri tem prejemajo svoj delež.

Čikaška preiskava je sicer dvignila veliko prahu, posebno sedaj, ko smo v času pred volitvami, potem pa se bo najbrže vse poleglo, raketirji in korumpirani politiki bodo pa še naprej skubili ubogo paro, ki zapravlja svoj težko prislužen denar s stavami na konje in podobno. Senator Kefauver je preiskavo ukinitil do 16. oktobra, pred odhodom iz Chicaga pa je izjavil, da so politiki obeh strank povezani z nižinskimi elementi.

Mirovna kampanja v Sovjetski uniji

Wallace prišel v seznam vojnih hujskačev

Moskva. — Ruski listi v uvodnih in poročilih naglašajo potrebo nadaljevanja kampanje za svetovni mir in odločne borbe proti ameriškim vojnim hujskačem, ki hočejo pahnuti človeštvo v novo vojno. Vsi trdijo, da Sovjetska unija igra vodilno vlogo v prizadevanjih, katerih cilj je svetovni mir.

Kampanja za mir je povezana z naznanilom o razpisu občinskih, mestnih in pokrajinskih volitev, ki se bodo vršile v Rusiji, Ukrajini, Uzbeku in drugih republikah Sovjetske unije 17. decembra. Pravda, glasilo komunistične stranke, pravi, da bodo volitve nova manifestacija ustvarjalnega dela sovjetskega ljudstva, ki je predstraža proti imperialističnim vojnim hujskačem.

"Ameriški agresorji rožljajo s sabljami," pravi Pravda. "Vrgli so že tisoče bomb na korejska mesta in vasi in pobili veliko število civilistov. V nasprotju z Ameriko je naša mogočna država v ospredju borcev za svetovni mir. Zgradila je ogromne električne centrale ob reki Volgi, Kujbiševu in Stalingradu in kanale v Ukrajini, Turkomanu in drugih pokrajinah."

Literarna gazeta je raztegnila seznam ameriških vojnih hujskačev. V ta je prišel sedaj Henry A. Wallace, bivši vodja progresivne stranke. V uvodniku je naznanila, da bo kmalu izdana "Smrtna knjiga", v kateri bodo imena vseh pošasti in kanibalov, ki odprto grozijo z uničenjem milijonov ljudi in največjih vrednot človeške kulture.

Konstantin Fedin, vodilni sovjetski pisatelj, ima v Literarni gazetici članek z apelom na ljudstva, naj strnejo vse sile v kampanji za svetovni mir. Ta pravi, da je mnogo poštenih ljudi v Ameriki, ki se ne zavedajo, da jih vojni hujskači potiskajo v novo vojno. Amerika je resno bolna pod vladno vojaške klike v Washingtonu in vojnih hujskačev.

Domače vesti

Se pobil pri delu
Strabane, Pa. — Jacob Pavcic, tajnik društva 138 SNPJ, se je poškodoval pri delu v premogovniku. Pobilo ga je na nogo s posledico, da je dobil zastrupljenje krvi. Moral je iti v bolnišnico v Pittsburgh, od kjer pa se je že vrnil in se zdaj zdravi doma. Clansvo mu želi hitrega okrevanja.

Prestal operacijo
Fontana, Cal. — John Pečnik, član društva 569 SNPJ, je srečno prestal težko operacijo na žolcu in se zdaj že nahaja doma. John je bil vedno zelo aktiven za društvo in članstvo mu želi popolnega okrevanja.

Iz Clevelanda
Cleveland. — V bolnišnici je umrl Henry Szyznanski iz Collinwooda, star 41 let, rojen v Monaqueni, Pa. Zapušča ženo, hči družine Ignac Stepic. — Pri družini Anthony Dolenc so se oglasile rojenice in pustile hčerko. — Poročili so se: Olga Centa učiteljica, in Louis Horwath iz San Francisca, Cal., Sophie A. Jerman iz Collinwooda in Robert L. McDonough iz Wickliffa.

Išče sorodnike
Chicago. — Marija Benigar, poročena Kristina in stanujoča v Zagrebu, Ščitarjevska ul. 52, Jugoslavija, bi rada izvedela za svoje bratrance Ivana, Franca, Poldeta in Alojzija Benigar, za svojo sestrično Marijo in strica Poldeta, ki se nahajajo v Ameriki. Ako kdo izmed njih to citatali je komu znano, kje so, naj ji piše na gornji naslov.

Registracija komunistov nezakonita

Sodnik je izjavil, da krši bistvene državljanske pravice

Los Angeles. — Sodišče je odločilo, da je nova losangeleška ordinanca, katera določa registracijo vseh komunistov, protizakonita. Ta odlok je podal sodnik Myer B. Marion na obravnavi Henryja Steinberga, kateri je bil vržen v ječo kot prva žrtev tega losangeleškega protikomunističnega zakona.

"Zakon je nepravilen zato, ker krši bistvene ustavne pravice, ki jih jamčita slehernemu državljanu prvi in 14. amendment ustave Zedinjenih držav," je dejal sodnik Marion.

E. Ernest Roll, prvi pomožni državni pravdnik, je dejal, da bo zadevo gnal pred apelacijsko sodišče in če bi to vzdržalo odlok sodnika Mariona, potem bo stvar predložena zveznemu vrhovnemu sodišču.

Podobne protikomunistične ordinance so sprejela poleg Los Angelesa tudi nekatera druga mesta.

Jeklarski delavci za pošteno zvišanje mezd

Atlantic City (FP). — Unija združenih jeklarskih delavcev bo zahtevala precejšnje zvišanje mezd. Predsednik jeklarske unije Philip Murray sicer ni povedal, koliko naj bo to zvišanje, dejal pa je, da mora biti precejšnje in da ne bodo radi tega šli jeklarski magnatje v sirotišnico. Unija bo tudi zahtevala zboljšanje pokojnine in socialnega zavarovanja.

Zvišanje vplačil na posestva

Washington. — Iz administracijskih krogov se doznava, da bo vlada izdala ta teden odlok za višja vplačila pri nakupu starih in novih hiš, kakor tudi na predmete kot so radijski in televizijski aparati, električne ledenice itd.

Stavka obiralcev bombaža

Bakersfield, Calif. (FP). — Farmersko-delavska unija (AFL) je oklicala stavko obiralcev bombaža. Prizadetih je okrog 20,000 delavcev. Obiralci bombaža so zelo slabo plačani. Unija zahteva \$4 za vsakih 100 funtov nabranega bombaža.

LEGIONARJI ZA RABO ATOMKE PROTI RUSIJI

Eksekutivni odsek Ameriške legije zahteva odstavev Achesona

Los Angeles. — V Ameriški legiji je bilo že od nekdanj velike ekstremistov, kateri bi deželo prav gotovo potisnili v novo svetovno vojno, če bi imeli oni prvo in zadnjo besedo.

Včeraj se je namreč pričela v tem mestu konvencija te organizacije in eksekutivni odsek je pripravil več resolucij, med njimi tudi resolucijo, v kateri je med drugim poziv na Združene narode, da bi v primeru ponovne sovjetske agresije odgovorili z atomskim orožjem. "Nadaljnja agresija od strani Sovjetske unije je kjer koli na svetu mora biti takoj ustavljena s policijsko silo Združenih narodov in če je potrebno, se naj nastopi proti Rusiji z atomskim orožjem."

Ta resolucija bo gotovo sprejeta na konvenciji Ameriške legije, dvomljivo pa je, da jo bi zagovarjal ameriški delegat pri Združenih narodov, kajti svet se danes zaveda, da bi na atomske bombe Rusija odgovorila z atomskimi bombami. Prav taki šovinistični ekstremisti kot so voditelji Ameriške legije pa lahko prej ali slej pripomorejo do svetovnega požara.

Voditelji Ameriške legije so tudi pripravili resolucijo, v kateri pritiskajo na predsednika Trumana, da bi dal breo tajniku državnega departamenta Deanu Achesonu, katerega dolžijo, da zbira okrog sebe osebe, ki simpatizirajo s komunizmom.

Na konvencijo je prišlo nad 3,000 delegatov. Kakor na drugih konvencijah te organizacije, tako se pričakuje, da bo veliko norenja in neukusnih šal tudi na tej konvenciji.

Na tej konvenciji bo nastopilo večje število govornikov. Včeraj je imel glavni govor Louis Johnson, bivši obrambni tajnik, kogar je nedavno nadomestil predsednik Truman s generalom Marshallom.

Delo in kruh sta odgovor komunizmu

Atlantic City. — Louis P. Parciante, predsednik Ameriške delavske federacije za državo New Jersey, je dejal, da je nemogoče uničiti komunizma z gesli in propagando, marveč s kruhom in delom. Parciante je govoril

Zapadna Nemčija za stare meje

Naslovila je protest proti paktu med Poljsko in Vzhodno Nemčijo

Berlin. — Po zaključku druge svetovne vojne so Poljaki okupirali skoraj 40,000 štirjaških milj vzhodne Nemčije, tako da sega današnja Poljska do črte Oder-Neisse. To mejo med Poljsko in Nemčijo so določile tri glavne sile, Zedinjene države, Sovjetska unija in Anglija, na konferenci v Jalti.

Iz zasedenega ozemlja je bilo izgnanih mnogo Nemcev, nakar so se na njem naselili Poljaki. To mejo je pred tremi meseci priznala Vzhodna Nemčija, ki je pod rusko dominacijo, in podpisala pakt s Poljsko. Zapadna Nemčija, ki je pod kontrolo zapadnih zaveznikov, pa zahteva to ozemlje nazaj. Vlada kancelarja Adenauerja je poslala oster protest proti paktu med Vzhodno Nemčijo in Poljsko in poudarila, da so lahko končne teritorialne spremembe narejene šele tedaj, ko bo podpisana nemška mirovna pogodba.

Poljska vojaška misija v Berlinu je zavrnila protest zapadno-nemške vlade in dostavila, da nima vlada v Bonnu nobene pravice protestirati proti sporazumu glede meje med Poljsko in Vzhodno Nemčijo.

Truman imenovan ekonomskega administratorja

Washington, D. C. — Predsednik Truman je imenoval dr. Alana Valentina za načelnika agencije za ekonomsko stabilizacijo. Dr. Valentine je znanstvenik in zaeno industrialec. Ta agencija je ena glavnih na področju prizadevanja za oborožitev dežele in za ekonomsko stabilizacijo. Dr. Valentine je bil poprej predsednik univerze Rochester.

Tudi Grki pridejo v poštev

Washington. — Grško poslanstvo je naznanilo, da so Združeni narodi sprejeli ponudbo Grčije, katera je pripravljena poslati svoje vojaštvo v Korejo. Sedaj, ko je že pozno, ameriške zaveznice ponujajo svoje vojaštvo, poprej pa so se zelo obotavljale.

na 72. letni konvenciji imenovane unije.

Ameriške čete že na drugi strani 38. sporednika

General MacArthur poslal ultimati vladi severne Koreje, v katerem jo poziva na predajo; čete južne Koreje globoko v notranjosti severne Koreje

Tokio. — General MacArthur je dal včeraj severnim Korejcem "zadnjo priliko" za predajo. Ob času, ko so južnokorejske enote globoko na ozemlju severne Koreje in je ameriško vojaštvo že tudi na drugi strani 38. sporednika, je vrhovni poveljnik Združenih narodov poslal premierju severnokorejske vlade Kimu Il Sungu sledeči ultimati:

"Da se odloki Združenih narodov izvršijo z minimalno izgubo življenj in razdejanja imetja, jaz, vrhovni poveljnik Združenih narodov, zadnjič pozivam vas in vojaštvo pod vašim poveljstvom, da takoj odložite orožje v katerem koli kraju Koreje in prenehate s sovražnostmi. Dalje pozivam vse severne Koreje na popolno kooperacijo z Združenimi narodi v svrhu vzpostavitve združene, neodvisne in demokratične korejske vlade. Zagotavljam, da se bo z vsemi pravično postopalo in da bodo Združeni narodi pomagali rehabilitirati vso združeno Korejo."

"Če takoj ne odgovorite v imenu vlade severne Koreje, potem bom prišel takoj s takimi vojaškimi akcijami, katere bi bile potrebne v svrhu izpolnitve odlokov Združenih narodov."

Ta MacArthurjev ultimati je bil oddan po radiu, v njem pa je bila tudi vključena resolucija, katero je generalna skupščina ZN odobrila preteklo soboto.

Na podlagi resolucije Združenih narodov ima general MacArthur popolnoma prosto roko pri nadaljnjih akcijah za poraz severne Koreje. Če severni Korejci ne bodo odložili orožja, potem to pomeni nadaljevanje vojne in pretakanje krvi ter uničevanje imetja.

Ameriške čete so prekoračile 38. sporednik že v nedeljo, dočim so južnokorejske čete že globoko v notranjosti severne Koreje. MacArthur ima zbrano ogromno silo, katera šteje 12 pehotnih divizij, povrhu pa še močno letalsko in pomorsko silo. Ob korejski obali je veliko število bojnih ladij.

Tretja južnokorejska divizija je oddaljena samo nekaj milj od pristanišča Wonsan. Ta divizija je prodrla v notranjost severne Koreje v teku osmih dni nad 90 mil.

Zadnja poročila javljajo, da je ameriška prva infanterijska divizija, ki šteje okrog 5,000 moških, prekoračila 38. sporednik severno od Kaesonga na zapadni obali. Do sedaj še ni vojaštvo naletelo na posebno močan odpor.

Letalci Združenih narodov poročajo, da se komunistične sile pripravljajo na veliko obrambo v bližini prestolnice severne Koreje Pjongjanga, ki leži 85 zračnih milj od 38. sporednika.

Organiziranje armade v zapadni Evropi

Ameriški general bo morda imenovan za poveljnika

Washington, D. C. — Prvi koraki za organiziranje armade v zapadni Evropi so bili storjeni. Vsaka izmed dvanajstih držav, ki so podpisale atlantski pakt, naj bi prispevala svoj delež vojakov skupni armadi za obrambo zapadne Evrope pred možnim ruskim sunkom.

Za poveljnika skupne armade bo morda imenovan ameriški general A. C. Wedemeyer. O imenovanju bo govoril s predsednikom Trumanom Charles Spoffard, ameriški reprezentant v svetu podpisnic atlantskega pakta, ko se bo vrnil v Washington iz Pariza. Kot kandidata za vrhovnega poveljnika sta bila omenjena tudi general Eisenhower, ki je sedaj predsednik univerze Columbia v New Yorku, in general J. L. Collins, šef štaba ameriške armade.

Wedemeyer je bil ameriški poveljnik in šef štaba pri bivšem kitajskem diktatorju Čiang-Kajšku v vojnem času. Po zaključku vojne je bil imenovan za načelnika posebne komisije, ki je bila poslana na Kitajsko. Njegovo poročilo, kako naj bi se Kitajska rešila pred komunizmom, je zadržal državni departament. Wedemeyer je sedaj poveljnik šeste ameriške armade.

Ameriško poveljstvo skupne armade bi bilo nominalno. Francoski general bo morda imenovan za poveljnika kopnih sil, britski admiral pa za poveljnika pomorske in morda tudi letalske sile.

Ako bo ameriški general imenovan za vrhovnega poveljnika, bo morala Amerika prispevati več vojaških divizij za obrambo zapadne Evrope. Druge države v okviru atlantskega pakta se izgovarjajo, da ne morejo prevzeti bremena oboroževanja brez ameriške finančne in voja-

Zapad je baje pripravljeno pomagati Jugoslaviji

London. — V časopisu London Observer je bil objavljen članek, v katerem neki politični časnikar trdi, da so se Zedinjene države, Anglija in Francija spoznale glede vojaške pomoči Jugoslaviji. Do tega sporazuma je baje prišlo na konferenci zunanjih ministrov v New Yorku. Neko drugo poročilo pa javlja, da je Jugoslavija vprašala Anglijo za posojilo v znesku 56 milijonov dolarjev. Ne prvo in ne drugo poročilo ni potrjeno.

ške pomoči. Francoski premier Rene Pleven je že informiral Washington, da bi visoki stroški oboroževanja skrahirali gospodarstvo Francije.

Zaveznice Amerike v okviru atlantskega pakta so Velika Britanija, Francija, Belgija, Holandija, Danska, Norveška, Portugalska, Luksemburška, Italija in Islandija. Te imajo sedaj enajst mobiliziranih divizij, dočim ima Rusija 50 vojaških divizij na zapadni fronti in lahko mobilizira nadaljnje v treh mesecih. Te bi lahko pogazile zapadno Evropo v nekaj tednih.

Velebiznis čepi na nakopičenih profitih in zagovarja novo davčno postavbo, ki se ni dotaknila odvisnih profitov.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

CLASIFICO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovane National Benefit Society

Narocnina za Zdruzene drzave (izven Chicaga) in Kanado \$8.00
za leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za cetri leta; za Chicago in okolice
Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicaga) and
Canada \$8.00 per year, Chicaga and Cook County \$9.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarocnih
dlankov se ne vraajo. Rokopisi literarne vsebine (critice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo posiljatelju le v slucaju, ce je prilozil
postnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicaga 23, Illinois

138

Glasovi iz naših naselbin

Glas Progressivne Slovenke

Chicago. — Progressivne Slovenke smo šle z avtobusom na izlet v Milwaukee. Imele smo krasno vožnjo. Slovenske pesmi so se glasile od Chicaga do Milwaukeeja.

Ko smo dospete tja, smo se najprvo ustavile v Slovenskem domu v West Allisu. Tam smo imele zelo okusno kosilo, ki so ga pripravile tamkajšnje Progressivne Slovenke. Bile smo lačne in použile smo jedila z veliko slastjo. Za tem so nas prijazno pozdravile v svoji sredi in kramljale smo med seboj kot da bi se poznale že od rane mladosti.

Iz Slovenskega doma smo se odpeljale v Arcadian-park, ki je last društev in članov SNPJ. Tam smo videle, kaj vse zmoro skupina, ako se pridno zavzame in skupno dela za kolektivno stvar. Arcadian-park je v resnici lep izletniški prostor in počutiš se kakor da bi stal na svoji zemlji.

V Arcadian-parku smo se tudi malo pozabavale s prijaznimi rojaki in rojakinjami. Potem smo se zopet odpeljale v Slovenski dom, kjer smo veselo prepevale slovenske pesmi. V imenu čikaškega krožka Progressivnih Slovenk se najlepše zahvaljujem tamkajšnjim rojakom in rojakinjam za trud in gostoljubnost, ki so jo nam izkazali. Ta dan nam bo vedno ostal v spominu. Ob priliki bomo zopet obiskale Milwaukee in s seboj pripeljale tudi svoje moze. Torej na svidenje!

Upam, da bomo imele priliko pozdraviti Milwaukeecane in West-ališčane na igri "Mrak", ki jo bo vprizoril čikaški krožek Progressivnih Slovenk v nedeljo, 15. oktobra, v dvorani SNPJ, 2657 So. Lawndale ave., začetek ob 3. uri popoldne. Obljubili so nam iz raznih naselbin, da pridejo na to igro. Po igri se bo vršila prosta zabava in ples, za katerega bo igral Frank Kovačič in njegov orkester. Vstopnina samo 75c. Torej na gotovo svidenje in priredbi Progressivnih Slovenk!

Že večkrat je bilo poročano o humanitarnem delu Progressivnih Slovenk. Kakor je javnosti znano smo pomagale v preteklosti in bomo tudi v bodočnosti slepim sirotam in drugim revežem v stari domovini. Za to svoje človekoljubno delo si vzamejo mnogo časa od svojega vsakdanjega dela, kajti treba je stvari nakupiti, urediti, nato pa jih poslati v staro domovino. Pred kratkim so poslale 10 zabojev raznih potrebščin za šolske otroke.

Na koncu pa ponovno vabim vso slovensko javnost, da gotovo pride pogledat krasno dramo "Mrak", katero bodo igrali sami dobri igralci. Igro režira Peter Bernik. On je režiral tudi komedijo "Trije vaški svetniki", katere se še gotovo spominjate.

Angela Mezner

Poročilo iz Poljan nad Škofjo Loko

Poljane, Slovenija. — Delamo, jemo in se veselimo. Tako je naše življenje v delovni zadrugi, s katero smo zadovoljni posebno sedaj, ko se ledo približuje h koncu. Velikokrat je bilo treba pljuniti v roke, a sedaj, ko se oziramo nazaj, vidimo, da naši napori niso bili zaman.

Seveda, ni bilo brez nadlog, kajti imele smo sušo in druge neprilike, katerih smo vajeni na kmetih. Toda preživeli se bomo in pri tem imeli tudi marsikatero veselo uro. Letina ni bila bogve kaj, vendar pa je bila dobra v primeri s kraji po drugih

delih Jugoslavije, kjer je suša uničila velik delež pridelkov. Ko bodo pregledani vsi računi, bo vsak zadržnik še nekaj dobil v živežu in denarju. Seveda, zadržnik pridelka živež tudi na ohišnici, če jo ima. Do druge žetve bo že preskrbljen, tako da mu ne bo treba stradati.

Na zadnjem masovnem sestanku, ki je trajal čez polnoči, smo preresetavali razne nedostatke in nove ukrepe za izboljšanje delovne discipline. Po sestanku pa je sledilo rajanje in vzklikanje Titu in njegovim pomočnikom. Pri tem seveda pijače in jedi ni manjkalo. Z vidnim veseljem so se tovariši zadržniki razšli.

Vse to omenjam, da boste vedeli, kaj vas čaka, če se bo kdo izmed vas odločil priti k nam, in da boste vedeli, kako prijetno za delo, ker pri nas brez dela ni jela.

Zadnje čase smo tudi imeli nekaj pogorišč. Zgorlel je kozolec pri Kumru na Tratah, v katerem je bilo vskladiščeno seno. Pogorel je tudi Žitincev hlev na Brodih. Ogenj je zanetila strela. V obeh slučajih so imeli gasilci dosti dela, da so preprečili, da se ni ogenj razširil na sosedna poslopja.

Sedaj je v naši državi razpisano drugo ljudsko posojilo. Delovna zadruga v Poljanah se je obvezala, da prispeva 100.000 dinarjev, ki pa so bili podpisani že prve dni. Ljudje dobro vedo, da so dali za svojo korist. Posojilo je bilo prostovoljno in se ni nikogar sililo in ne branilo.

Na Hotavljah so ustanovili zadržno ekonomijo iz treh opuščenih kmetij, kar pomeni, da je tam začetek delovne ali obdelovalne zadruge. Ondotni Zadržni dom še znotraj in zunaj obdelujejo. Primajkuje delavce, predvsem zidarje. Tako veliko stavbo je nemogoče skloniti v kratkem času s par delavci.

Prosveta še vedno neredno prihaja, zato mi jo moj prijatelj John Bogataj, ki je naš rojak s Hotavljem, redno pošilja. Prav tako Proletarca in še kak drug napreden list, da tako zve, kako se vam godi v Ameriki. Zadržim mi je poslal cel kup časopisov, ki sem jih prejel v času.

Tudi Matt Tušek iz Power Pointa, O., mi pošlje tu in tam kakšen izrezek iz ameriškega časopisja. Hvala obema!

Zadnje čase se večkrat sliši o Jugoslaviji, češ da nimamo tega in tega: raznega blaga, živeža, predvsem sladkorja itd. Pričakuje se, da bo prihodnje leto dovolj sladkorja. Pravijo tudi, da ni soli, vendar pa dosedaj še ni skoro nič neslanega jedli. Saj so velike solarne ob Jadrano od Trsta do Albanije! Torej za soli ni treba skrbeti.

Sedaj pa so na vrsti davki, odaje in odkupi. Prizadeti se je že čez oblastva, katera jih tako obkladajo, a že vedo, kaj delajo. Upajmo, da bo prišel čas, ko pri nas vsega tega ne bo. Tito pravi, da bo pri nas še lepo živeti.

Ivan Batič

Babica pripoveduje

Albin Čebular

Tam v deželi paščkov majcena je hišica kot lupina polža— znotraj bela sobica.

Preslicam podobna drevca— grah njih sad, konji kot polonce, vsak jih ima rad.

Jezero srebrno zlate ribice ondod, sama lahkoživost tam je prav povsod.

Ezzard Charles, ki je pred kratkim izvojeval zmago svetovnega prvaka v boksanju proti znanemu boksarju Joe Louisu.

TUDI KRAS BODO PREMAGALI

Vzdolž jadranske obale in daleč v njeno notranjost se razteza Kras z vsemi svojimi značilnostmi—nizkimi, redkimi grmišči in goličavami, ki pokrivajo nad en milijon hektarjev površine, za polovico Slovenije.

Slovensko in Hrvaško Primorje, Istra, Lika, Dalmacija, Hercegovina in Črnogorsko Primorje spadajo v to opustošeno področje. Ta Kras je nastal stoletja, s požiganjem gozda zaradi dobivanja površin za pašo, z nenehno sečnjo in stalno, primitivno gozdno pašo. Propadanje gozdov je sprostito divje prirodne sile, nalive in burje, ki so deloma uničile, deloma pa močno poslabšale pogoje za kmetijsko proizvodnjo v vseh njenih panogah — poljedstvu, vinogradništvu, sadjarstvu, livadarstvu in pašništvu.

Že 200 let je tega, odkar je prevladalo spoznanje, da je Krasu treba vrniti gozdno pokrivajo, da bi se popravile težke podnebne razmere in ustvarili boljšji pogoji življenja. Mnogo je bilo poskusov, da bi se pogozdilo goli Kras. Uspeha dolgo ni hotelo biti in je tako že začelo prevladovati mnenje, da je to sploh nemogoče. Šele leta 1850 je gozdar Koller z uspehom zasadil dva uspešna nasada črnega bora, enega v hrvaški Istri, drugega pa pri Bazovici nad Trstom. Ta nasad je kmalu zaslovel po svetu. Prihajali so ga obudovati strokovnjaki in znanstveniki vsega sveta, celo iz carske Rusije in daljnje Japonske. Zdaj je bilo očito, da vprašanje Krasa le ni nerešljivo. (Ta nasad je bil uničen 1943 leta, ko je v Trstu zavladalo veliko pomanjkanje kuriva.)

Pogozdovanje Krasa je bolj gospodarski kakor pa tehnični problem in je uspešno rešljivo le v zvezi z ostalimi vprašanji. Vsak hektar pogozdene površine je namreč težko zadel ljudstvo, ki mu je živina bila glavni vir življenja. Zato se je ljudstvo skoraj povsod borilo proti pogozdovanju s pulenjem zasajenih sadik, s pašo in ognjem, pa tudi z vrelo vodo so se včasih lotili uničevanja komaj zasajenega nasada. Pogozdovanje je omejevalo pašniško površino, ljudstvo pa začasno od tega ni imelo nikake koristi. O lepoti in estetski prirodi pa lačen želodec ni hotel slišati. Zato je pogozdovanje ostalo omejeno le na okolice večjih in manjših mest ter naselij. Dalje v kamnito puščavo gozd ni mogel in smel, ker se je to križalo z interesi pastirja in kmeta!

V zvezi s pogozdovanjem se je bilo treba tedaj lotiti kopice vprašanj. Tako predvsem izboljšanja in zavarovanja pašnikov pred nadaljnjim propadanjem, uvajanja reda na pašnikih in reda v gospodarjenju z gozdovi vaške gospodarnosti. Skratka: rešiti je bilo treba povečanje živinske krme, da bi se ustvarili pogoji za pogozdovanje golih površin, razbremenjenih pašo. V stari Jugoslaviji se je pa nadaljevalo "reševanje" kraskega vprašanja na isti ali celo še bolj primitiven način, s še slabšimi uspehi, za-

nih pasov na pašnikih. Pobrigadi se je treba tudi za proizvodnjo krme na njihah in za siliranje krme. Vse to je Kraševcu novo in neznano, ker ne pozna boljšega načina izkoriščanja narave kakor je dosedanja, ki mu je vsebolj uničeval življenske pogoje. Prav tako vprašanje kuriva ni pretežno. Za časa vojne, v velikem pomanjkanju kuriva, so se v Beogradu pojavili v veliki množini štedilniki, velikosti majhnega kovčka, imenovani "mum". To so popolni štedilniki, težki do 20 kg, obloženi s samotom, imajo pečnico za 2kg kruha, dve odprtini z obročki, ognjišče in pepelišče. Kuhajo tudi na lignit, porabijo le ¼ do ½ kuriva, kolikor ga rabi normalen dober štedilnik, skuhaš pa na njem za 7—8 oseb. Po vojni so si ti namizni štedilniki hitro utrlili pot v Dalmatinsko Primorje (Kotor, Dubrovnik, Korčulo). Nabavna cena je bila v prosti prodaji le 600 dinarjev, še bolj pa je odločala njihova ekonomičnost. Naenkrat je izdelava prenehala, čeprav so naroda rasla. Primanjkovalo je pločevine za izdelavo. Štedilniki so ustreljali ljudem vse leto, saj tam ni hudih zim. Samo nabavno prodajna zadruga v mestu Korčuli jih je enkrat naročila 300.

Z izboljšanjem pašnikov in uvajanjem ekonomičnih štedilnikov bi se ostanki gozdov odahnili.

Ko prepotujemo naš Kras, najdemo v kamenitem morju male, zelene oaze nizkega gozda. To so navadno uzurpacije običinskih zemljišč, ki so jih posamezniki varovali in gojili — dokaz, da se v navidezno popolni gojavi lahko odgoji v doglednem času dober gozd, če se njegovi ostanki vsaj malo zaščitijo pred uničevanjem. Videli pa bomo tudi, kako se gozd na golem Krasu sam od sebe širi kot poplava. Tako vidimo v Dubrovačkih Župih, od Cavtata pa do Zelenike na dolžini 20 km, v širokem pasu med konaveljskim poljem in morjem, kako se gozd borovcev in cipres bujno širi z razmašanjem semen starih dreves. Vse poseke iz časa okupacije so se same zarasle v nekaj letih, brez sodelovanja ljudi. Tako se vozimo danes kilometre dolgo med borovim gozdom skoraj od Omiša mimo Makarske do Podgore. Taki gozdovi, bujni in gosti, kakor je mogoče biti so tudi na otoku Mljetu. Vse to dokazuje, da je obnova gozda na Krasu v svojem jedru bolj ekonomsko, kakor tehnično vprašanje.

Stoletja se je gozd upiral sekiri človeka in zobu živine. Celotno kraj, kjer se zdi, da ni sledu življenja, ni vse mrtvo. V kamnitih razpokah, daleč v globini, so prozili borni toda žilavi ostanki gozda svoje žile. Težko jih je izkoreniniti, ker jih varuje živni kamen, prav isti kamen, ki je navidez največji sovražnik vsega življenja. Mnogo lažje in tudi hitreje se zastro sledovi gozda na rodovitnih tleh, kakor pa na Krasu.

Po osvoboditvi se je tudi gospodarski položaj na Krasu spremenil in vsak Kraševac, ki doma ne more živeti, lahko najde zaposlitev v industriji, kar mu prej ni bilo mogoče. Tudi vprašanje postopnega odpravljanja kozjereje ljudstvo zadovoljivo rešuje za Kras. Ostaja samo še v celoti vprašanje povečanja proizvodne sposobnosti kraških tal, tako kmetijskih kakor gozdnih, obenem pa izkoriščanje tistega aromatičnega in medicinskega rastlinstva, ki prekriva kraško kamnito puščavo, a katere prave vrednosti še danes malo kdo prav ceni. Ko so padle stoletne pregrade, — a ostale padajo ena za drugo — ni več nikakega dvoma, da se bo podoba Krasa še v našem stoletju popolnoma spremenila in da bo vprašanje njegove pogozditve rešeno v najbližjih desetletjih.

Inž. V. B.

Listnica uredništva

Na nepodpisane dopise in poročila za Domače vesti se ne oziramo. Vsak poročevalec se naj podpiše.

KAKO SEM POSTAL UREDNIK IN POSLEDICE TEGA POJAVA

FRANCE MAGAJNA

(Nadaljevanje in konec.)

Od tu dalje sem preplaval slovenske ameriške liste z dopisi z neverjetno marljivostjo. Po tem sem se poskušal s članki, tudi to je šlo. In začela so mi prihajati od uredništva pisma s pohvalami in prošnjami: "Pisi še kaj?" Pa sem se za tem polotil tudi pesmic. Prvo sem poslal "Glasu naroda", ki je bil zame najbolj ljubezniv. Začelnja se je takole:

"Prepeval sem včeraj ob tujem na videz vesel, a pesmi rojeni v bridkosti in je glas zadržel!"

Ostalo ni treba, da veste! Bila je neznanska umetnina. Pisem je bila priobčena kajpada in od urednika sem prejel pismo: "Pošljij vse, kar imaš! V Ameriki nimamo slovenskih pesnikov!" In pošiljal sem in užival blaženost. Tudi od neznanih oboževalk sem prejemal pisma. Vse moje pesmi so bile polne tuge in bridkosti, kakor se pač spodobi za dvajsetletnega mladenci, polnega zdravja in presernosti! Ne bi se takrat vrnili v domovino za noben denar. Zaljubljen sem pa res bil neprestano, zdaj v te oči, zdaj v one. Ni bilo pa nikakih zapletljajev.

Med tem je izbruhnila prva svetovna vojna, ki je vse naš ljuto razgibala. Začeli smo vsi vpke udrihati s članki po Avstriji. Ustanovili smo Slovensko ligo samih sovražnikov Avstrije, a brez vsakega programa. Takrat nas je neusmiljeno napadel v Proletarcu Etbin Kristan: "Li-gaši, kaj prav za prav hočete?" Nič jasneja nismo vedeli, kaj hočemo. Zmerjali smo Avstrijo in to je bilo vse. Ko je Liga žalostno ugasnila zaradi pomanjkanja kuriva, je Etbin Kristan vzdrnil ljudi s povsem novo tvorbo: Slovensko republikansko združenje! Vsi ameriški Slovenci naj prispevajo v republikanski fond, ki mora doseči milijon dolarjev! Iz tega fonda bomo plačevali propagandne članke v svetovnih listih, izdajali brošure v glavnih svetovnih jezikih in povedali jasno in odkrito, da hočejo Slovenci imeti republiko in da nočejo biti več pokorni Habsburžanom, pa tudi ne Karagorjevičem itd. K združenju smo pristopili vsi bivši ligaši pa tudi tu je silni začetni zalet naglo opešal. Namesto milijona smo komaj zbrali skupaj šestdeset tisoč dolarjev. Iz tega fonda smo plačali grmado brošur v angleščini, v katerih so Etbin Kristan, Jože Zavrtinik, Ivan Molek in drugi naši prvaki točno povedali, kaj naš narod želi. Brošure smo poslali vsem članom vlade v Washingtonu, vsem senatorjem in kongresnikom in tudi delegatom na mirovne konference, ko je bilo vojne konec. Nikoli nismo slišali besedice o teh brošurah. Za propagando v svetovnih listih smo bili s svojim fondom prešibki. Svetovni listi so vprašali za priobčitev enega samega članka skoro toliko, kot je bil ves naš fond. No naredili smo pač toliko, kot nam je bilo mogoče. Iz ostanka fonda smo dali menda deset tisoč dolarjev socialistični stranki v Ljubljani za tiskovni sklad, za preostalo vsoto je pa poseben odbor nakupil najrazličnejšega blaga ki ga je bil potem odpeljal v domovino Fred Zalaznik, doma iz znane slašičarne v Ljubljani. Kdo je bil deležen teh darov, mi ni znano. Vse skupaj se je pač zaključilo s polomijo kakor prej naša liga.

V ameriških premogovnikih sem prebil šest let. Porajajoča se povojna kriza je povzročila, da so se začele zapirati nekatere tovarne in za njimi tudi mnogi rudniki. Tudi mi smo nekega jutra brali na vratih rudniškega urada razglas, da premogovnik s tem dnem začasno preneha obratovati. S tovariši smo par tednov čakali, potem smo pa spoznali, da ta "časnost" traja lahko leta in da moramo nekam kreniti. Baš takrat je Sakserjeva banka, ki je bila ob enem "šifkartaška" agencija, oglašala, da potrebuje korespondent. Ker sem bil že precej vajen pisalnemu klepetcu in sem slovensko vsaj za ameriške potrebe

do dovolj obvladal, sem se oglasil in bil sprejet. Dva meseca sem bil pri tem delu v New Yorku. Nešteto naših ljudi se je po končani vojni hotelo vrniti v domovino in tem sem dan na dan pošiljal potrebna navodila. Delo je bilo od sile dolgočasno. Tudi plača, dvajset dolarjev tedensko, je bila za življenje v tem mestu popolnoma beraška. Tedaj mi pošlje Martin Konda iz Chicaga brzojavko, v kateri mi sporoča, da bo urednik njegovega "Glas svobode" tudi odpotoval v domovino, da nima zanj namestnika in da naj jaz takoj odpotujem v Chicago, da prevzamem urejevanje lista. Presneta stvar! Vabilo me je veselilo, obenem mi je pa nakopalo strašne skrbi. Kako naj jaz, ki nimam pojma o tem poslu, prevzamem urejevanje lista! S Kondo sva si izmenjala še par brzojavk. Poslednja njegova je bila kratka: "Pridi! Te bom že jaz uvedel v to rokodelstvo!" Naj se vrag obesi, sem rekel in odpotoval.

Naj pri tem omenim nekaj, kar bi moral že prej. V letu 1915 se je vršila v Pittsburghu četrtletna konvencija Slovenske narodne podporne jednote. Med sto in več delegati sem bil tja poslan tudi jaz. Tam smo sprejeli resolucijo, da naj organizacija ukine tehnik "Glasilo SNP" in naj namesto tega začne izdajati dnevnik pod naslovom "Prosveta". Urednika bi ostala Zavrtinik in Molek, potrebovali bi pa še tretjega, pomožnega urednika. Med pripravami za dnevnik je "Glasilo" objavilo razpis te službe. Mnogi znanci, ki so radi brali moje stvari, so pritiskali name: "Daj oglasi se!" Koblebal sem, bi ali ne bi. Biti urednik lista se je meni zdela najvišja mogoča čast na svetu. Pa če ne bom zmožem in se bom le osmešil? Pa sem končno le premagal pomisleke in se ponudil. Bil sem odklonjen; zmagal je drugi kandidat, prej omenjeni Terbovcov Tone. In nič nisem bil poparjen zaradi tega poraza. Saj sem vedel, da me Tone v vsakem oziru nadkričuje.

Biti pa pomožni urednik, je ena stvar, vse drugo pa je postati edini urednik brez kakršnih koli izkušenj. Če ga bom "polomil", bom napravil listu veliko škodo in se po vsej deželi osmešil.

No, nisem ga polomil in leto ali dve pozneje mi je administracija Prosvete sama ponudila uredniški stolec. Nisem ga sprejel vkljub znatno večji plači. Ostal sem zvest listu, pri katerem sem začel in izkušnjo preostal.

In kakšno je bilo moje delo? Prvi dan sem topo gledal okoli sebe in nisem vedel, česa naj se lotim. Povprašal sem Kondo: "Kaj naj delam?"

"To bi moral že sam vedeti, saj si urednik!" je odvrnil Martin, ki je bil slabe volje, ker ga je žena tik pred mojim vprašanjem nekaj razpalila. Njegov odgovor je razpalil tudi mene.

"Če je pa tako, ljuba duša, potem ti rečem le adijo. Bom si že preskrbel zaposlitve kje drugod. Ostani mi zdrav in vesel!"

Konda je takoj spremenil "stimungo". Razjasnil mi je vse kar sem za prvi dan potreboval. In začelo se je tlačenstvo. Vedel sem, da je Sahara velika ploskev; vedel sem, da so velike ploskve tudi ameriške prerije in ruske stepe, nisem pa ni ti sanjal, da ima tak list, kot je bil Glas svobode, tako neverjetno veliko površino. List je izhajal dvakrat tedensko: v torek na štiri straneh, v petek na osemh velikega formata kakor navadni listi. Od jutra do večera sem pisal, prevajal novice iz angleških listov, pisal vse, kar se je po mojem okusu zdelo zanimivo in vendar tisti neskončno dolgi stolpci niso hoteli biti nikoli polni. Kakor zla usoda je hodil stavec k moji mizi in stal tam kot žakelj nesreče. Nikoli ni bil sit. "Se je treba, se; ni še dovolj!" Ni bilo časa, da bi ropisem popravljaj. Komaj pečene je vse takoj pogotnil linotip — ali linotip, če hočete.

Prvo stran so pokrile novice iz vsega sveta; pobrane iz angleških dnevnikov. Druga stran je bila uredniška, ki so jo morali

pokriti razni več ali manj originalni članki. Tretjo stran so zavezali dopisi naročnikov. Na četrta strani so pa bili podlistki ali kratke povestice; nadpolovično površino te strani pa so pokrile novice iz domačih krajev, pobrane iz jugoslovanskih listov in zato seveda tedne stare. V petkovi številki, ki je bila dvakrat večja, so pa notranje štiri strani pokrili razni članki in razprave ameriških ali drugačnih agnostikov, sodobna odkritja iz tehnike in znanosti sploh, vsakovrstne zanimivosti iz vsega sveta, pa kak članek iz kmetijstva ali zdravstva ali karkoli sem mogel kje najti. V skrajni sili sem zapolnil zvevoje stolpce s smešnicami. Razen novic iz Jugoslavije in dopisov iz naselbin, so bili kolikor toliko originalni le uvodni članki, vse ostalo je bilo prevedeno iz angleških listov in revij. Mnogo sem uporabljal tudi iz krasno urejanega hrvaškega tednika "Znanje", ki ga je urejeval temeljito izšolani Bolgar Cvetkov.

Sotrudnikov ni bilo nič. Le tu pa tam mi je Terbovec poslal kak prispevek iz usmiljenja. Postala sva velika prijatelja in bi mi rad mnogokrat ugodel, pa je bil sam (pri Prosveti) tudi v takem strupcu. Dopisi naročnikov mi niso bili v nikakoj olajšanje. Vse, od prvega do zadnjega, je bilo treba prepisati. Ni bilo rokopisa, ki bi ga mogel dati stavcu v roke. Ti dopisi so mi šli bolj na živce kot vse drugo. Vsakega sem moral sprejeti, da bi se piscu ne zameril. Mnogi dopisniki so imeli pisalne stroje in so menili, da to vse odvaga. Nekoč sem dobil dopis dolg deset tipkanih strani. Skozi in skozi sama prazna slama. Nisem se mogel obvladati; pretrgal sem vse čez pol in vrgel v koš. V kratkih pa "jednatih" besedah sem mu sporočil, da tišti, ki pozna samo trinajst črk abecede, ni treba da dopisuje. Sledila je takoj odpoved naročnine. Ljudje so pač želeli videti svoje ime tiskano v listu. Kakor jaz včasih! Mnogokrat sem imel pa tudi pri tem zabavo. Dobil sem nekoč dopis, ki je bil dovolj užiten, čeprav je bilo treba tudi tega prepisati. Pod njim je bila narisana dolga vrsta klica-jev, vprašajev, dvopičij, vejic in pik. Spodaj pa pripomba: "Pošljaj vam nekoliko narisanih znamenj, ker jih sam ne vem kam postaviti. Porabite jih po svojem preudarku, kakor veste in znate. Če jih bo kaj ostalo, pa jih darujte ubožcem!"

Pomoč izdajatelja Konde je bila enaka ničli. Prve tedne, preden sem padel v pravi tir, mi je včasih prinesel izrezke iz starih pozabljenih letnikov, češ to daj stavcu! Čitatelji se itak ne bodo spomnili, da je to bilo nekoč že priobčeno. V stiski sem res mnogokrat storil tako. Imeli pa smo stavca, ki je bil sicer silno hiter, drugače pa pravi mehanični robot. Zgodilo se je nekoč, da mi je Konda prinesel izrezek s člankom iz noveletne številke izpred desetletja. V naglici sem popravil nekatere stavke in jih prilagodil sedanjosti in jih oddal stavcu. Na drugi strani izrezka pa je bila novoletna poslanica naročnikom in citateljem. Stavec, pravi avtomaton, je seveda izrezek obrnil in mirno stavljal — novoletno poslanico — in to je bilo sredi poljetja! Ko bi vsaj ne bil Slovenec! S tem stavcem sem imel neprestan križ. Po svojem preudarku je včasih popravil besedilo baš tam, kjer je bilo najmanj potreba. Napisal sem člančič o draguljih, pa mi je on vse te dragulje spremenil v kragulje in gaj Dafne iz Ben Hurja mi je spremenil v afne.

Branje korektur je bilo kajpada tudi moje delo. Popravljaj sem svoje in stavčeve zablode in ko je bilo naposled tudi to urejeno, je prišel k meni ročni stavec, po rodu Čeh, da greva lomit list. Kolikokrat sem vzrotil nad njim, češ, naj ga zlomi sam, na kolenu magari, in vrže v peč.

Po preteku nekaterih tednov ali mesecev sem pa delo igrave obvladal. Pisal sem kadarkoli sem bil razpoložen in kjerkoli — doma na stanovanju, v gostilni, na klopi v parku ali zunaj na deželi. V uredništvu me je bilo zmeraj manj. Gradiva, razen najnovejših vesti za prvo stran, sem imel pripravljeno za tedne naprej. Moral sem pa zato čitati naročaje mesečnikov in iskati stvari, ki bi utegnile zanimati tudi naše ljudi in takih

O ZGODOVINSKIH OSNOVAH JURČIČEVEGA ROMANA "ROKOVNJAČI"

Rokovnjači niso samo značilnost slovenskih pokrajin od srede 18. stoletja, marveč naletimo nanje po vsej Evropi od 14. do 15. stoletja dalje. Slovenske razprave (Benkovič, Podlogar, Vrbovec, Grafenauer) pišejo o njih na dolgo in široko. Podatki so zanimivi, ker moremo iz njih ugotoviti skupne poteze vseh takih

Njuno idealistično gledanje na življenje človeške družbe je iskalo izvor tega množičnega evropskega pojavnega predvsem v moralni pokvarnosti nekega dela ljudi. Moment, ki se je potem tudi v naši literarni zgodovini najčesteje navajal kot vzrok rokovernjstva.

Pravi vzroki pa seveda niso bili moralnega, temveč družbeno-zgodovinskega značaja, in jih bo iskati skoraj gotovo med pojavi, ki jih je v razdobju nastajajočega kapitalizma porajal proces tako imenovane prvotne akumulacije. Ta proces se je vršil v vsaki deželi drugače, in tudi ne povsod istočasno, tu prejel tamo pozneje, v skladu s stopnjo socialnoekonomskega razvoja vsake dežele. Najbolj nasilen je bil v Angliji (16. stol), kjer je bil združen s požiganjem vasi, pomori kmečkega prebivalstva in z množičnim izganjanjem kmetov z zemlje ter je s tem povzročil, da so se kmetje v mnogih središčih v berace, potepuhe, tatove in razbojnike. Vse to nasilje je izvajalo meščanstvo v soglasju z vladarjem in z namenom, da se pospeši industrializacija dežele, ki pa je vendar potekala vse prepočasno, da bi bila mogla zajeti v proizvodnjo vse te na hitro sproletarizirane množice. Drugače, mnogo mileje in zložneje je potekal ta proces v Avstriji, kjer so se meščanski interesi močno prepotali s fevdalnimi. Zato se je stvar tu vršila v obliki mirnih reform, tako imenovanih prosvetljenih vladarjev. Terezijanske reforme so pristrigle fevdalne pravice, ker je bilo to potrebno za razvoj trgovine in kapitalistične industrije, za notranji trg in za pridobivanje mezdni delavcev.

Jožef II. je z nevoljnimiškim padentom dal kapitalističnim podjetjem mezdnega delavca, z odloki o prodaji kmečkih zemljišč pa je pospešil isti proces razlašanja kmetov, ki ga je Anglija z radikalnimi sredstvi vršila že od 16. stoletja dalje. S tem se je tudi v Avstriji rodil prvotni kapital, na drugi strani pa ogoljen proletarec. Z velikimi davki in še večjimi odkopninami za olajšave v fevdalnih odnosih je prišel že tako zadolženi kmet ob zemljo, obogateli pa so trgovski oderuhi. Ni čudno, če so

Skupna poteza rokovernjačev je bila, da revežu niso storili ničesar žalega. Znani belokranjski rokovernjač Udmanič je napadal grajščake, da bi maščeval vsako znano mu valpovo krivico. Isto govori ljudsko izročilo o štajerskem rokovernjaču Guzeju. Tudi drugi so pritiskali na podeželske bogatine, grajščake in župnike. Radi so zahajali na bajtarske svatbe in dajali za pijačo.

Najbolj so se razvezetele rokovernjaške družbe od 14. do 15. stoletja dalje in dosegle v naših krajih višek v 18. in začetku 19. stoletja za Napoleonovih vojska in nekaj desetletij po njih. Jurčič in Kersnik sta se ob pripravah za roman ukvarjala tudi z izvorom in sestavo rokovernjačev.

stvari je bilo nešteto, le v skrajšani obliki sem jih moral podajati. Bil sem pač plagiator, a to so bili in so še danes vsi uredniki slovenskih listov v Ameriki. Delo se mi je pa sčasoma tako priljubilo, da imam po njem domotožje še danes. (Konec) (Primorski dnevnik)

Thomas F. Murphy, novi policijski komisar mesta New York, ki obeta pomesti z gangsterji in gamblerji.

bili v 17. in 18. stoletju tako pogosti kmečki upori. Poročilo v Tagespostu pravi, da so rokovernjači ogrozili gradove. Predzgodovina avstrijskega kapitalizma je torej tudi slovenskim kmečkim množicam prinesla ubožstvo, pomanjkanje, pavperizem. Kapital se je pri nas rodil ves, kolikor ga je bilo, krvav in umazan. Kapitalistično izkoriščanje razlaščenih kmetov, njihovih žena ter otrok od sedmega leta je polnilo blagajne italijanskih in nemških kapitalistov na našem ozemlju. Ropanju kolonialnih dežel se je pridružil izganjanje kmetov z zemlje, nasilno prilščanje občinske kmečke posesti ter uničevanje cehovnih obrtnikov.

Ta proces je v nekaj desetletjih na prehodu iz 18. v 19. stoletje menjal sestav gospodarstva v Avstriji in ni čuda, če je prav v tem času narasla družba brezdomcev in potepuhov. Povrh vsega je bila tu francoska okupacija, ki kmečkim množicam ni prinesla olajšanja, marveč nove davke. Upori slovenskih kmetov v dobi francoske okupacije imajo torej globoko socialno vsebino. Ni šlo samo za beg pred francoskimi vojaškimi nabori, marveč tudi za demokratsko zemljiško odvezo brez odloga in brez odškodnine. Stalna vojaška služba pa je tako imela namen zaščititi centralizacijo in s tem okrepiti kapitalistični način proizvodnje. S končno odpravo vseh predpisov o nedeljivosti kmečkih posestev je zemlja postala predmet svobodne kapitalistične špekulacije, kar je spet pritisnilo kmetu, gladilo pa pot do bogastva meščanu, trgovcu, oderuhu.

Stoletja se položaj našega kmeta ni izboljšal, marveč poslabšal. Kmečki dolg je še zmeraj naraščal, razlašanje se je torej

nadaljevalo; v letu 1843. pa se je naše meščanstvo zaradi svojega konservativnega stališča do zemljiške obveze in s svojo narodno stražo ločilo od osnovnih kmečkih množic. Kmet je propadal in se proletariziral; po letu 1848 se je izvršila strahotna drobitev naših kmečkih posestev, tako da je bila polovica naših kmečkih gospodarskih enot brez pogojev za najbolj skromen obstanek. Pogojev za večje razbojniške družbe je bilo torej tudi v tem času več kot dovolj. Bilo je težko, mučno ozračje. Šele izseljevanje v Ameriko, Nemčijo, Francijo je v drugi polovici 19. stoletja deloma časno zbrisalo najtežje strani črnih dni kmečkega stanu.

Če je torej ozadje razbojniške prikazni bolj ali manj nasilna, z nešteti tragedijami zvezana prazgodovina kapitalizma, ni prav nič čudno, če je evropsko slovstvo tako rado posegalo po tej snovi. Pri tem je deloma lahko navezovala tudi na bližnjo literarno tradicijo, zlasti na srednjeveški viteški roman: Razbojniško "romantiko" sta opisovala že Cervantes in Le Sage, zlasti priljubljena pa je postala ta snov v dobi viharništva (Sturm und Drang) in romantike.

Skupna poteza junakov te literature je tako imenovana (Dalje na 4. strani.)

Slovene Records

10 Inch Records - 79c	
BY E. ANKOVICH AND HIS YANKS	
38884	Beer barrel polka
	Marianne, fox trot
38824	I'm gonna get a dummy, pol.
	When you're away
38799	Night after night, waltz
	Hoop-Dee-Do, polka
25196-F	Moja baba je pijana, polka
	Grono na štajersko, waltz
12453-F	How many burps in a bottle of beer?; Smiles & tears, wlt.
12447-F	When banana skins are falling; Tie-Tock polka
12441-F	You are my one true love
	Hu-La-La-La-La
C-420	Clap and turn, folk dance
	Venetian waltz
BY M. DOVOICH AND J. LAUSCHE	
25144-F	Pojmo veseli; Hiša pri česti
25191-F	Ta narala; Men vse eho je
25192-F	Oh ura za bje; Nar. pesni
BY J. PERUSH AND HIS ORCHESTRA	
R-574	Na Marjanc; Clara (Clarice)
R-575	Short Short; Cleveland waltz
R-576	Terezinka; Wild Boy polka
R-577	Joliet polka; You don't know
BY F. MULLER AND HIS ORCHESTRA	
C-1264	Tell me a story
	Pyramid polka
C-1265	Until we meet again, waltz
	Lucky polka
C-1270	Eee-oh polka, vocal
	Cleveland polka
BY J. KINAR AND HIS ORCHESTRA	
C-421	Narrow paths, polka
	Jelly time polka

Order C. O. D. and write for a free catalogue of the largest selection of Slovene Phonograph Records, Sheet Music, Books and Dictionaries in USA or sent money order to:

PALANDECH'S MUSIC HOUSE
536 So. Clark St., Chicago 5, Ill.

NAJHITREJŠA IN NAJSIGURNEJŠA AGENCIJA ZA POŠILJANJE PAKETOV V JUGOSLAVIJO!

V REKORDNEM ČASU OD 6-15 DNEH DOSPEJO NAŠE POŠILJKE PREJEMNIKOM V JUGOSLAVIJI!

Mi denarno garantiramo, da prejemniki ne bodo imeli absolutno nobenih stroškov.—Vse naše cene se razumejo **POSTAVNO** najbližja železniška, parobrodna ali poštna postaja prejemnika v Jugoslaviji vključivo zavarovanje za popolni ali delni izgubitelj pošiljke.

VPRAŠAJTE TAKOJ za naše najnovejše cenike za 19 vrst PAKETOV z najraznovrstno hrano. Boste presenečeni velike izbire in izredno poveljnimi cenami.

NAJFINEJŠA BELA MOKA

V močnih vrečah po 100 FUNTOV.....	\$10.50	V močnih vrečah po 50 FUNTOV.....	\$ 5.75
Bela krušna moka 100 funtov.....	\$ 9.75	Korzna moka 100 funtov.....	\$ 9.00
SLADKOR v vrečah po 50 funtov.....	\$11.00	Privorazredni RIŽ 50 funtov.....	\$11.00
Sirova kava v vrečah po 25 funt.....	\$22.50	Svinjska mast kanta 55 funtov.....	\$20.00
SPAGHETI zaboj 50 funtov.....	\$12.50	MILO (za pranje) zaboj 63 funt.....	\$17.50
JEČMEN v vrečah 50 funtov.....	\$ 5.50	GRES (Farina) 25 funtov.....	\$ 6.50
Sveža JAJCA 100 komadov.....	\$ 7.00	Oljčno OLJE 5 kg.....	\$ 9.50
Polenovka (Bakalar) 20 funtov.....	\$14.00	Fizol (White Kidney Beans) v vreč. po 25 funt.....	\$ 4.00, v vreč. po 50 funt.....
Fizol (White Kidney Beans) v vreč. po 25 funt.....	\$ 4.00, v vreč. po 50 funt.....	BUKOVA kurivna DRVA: naročite takoj za zimo 2200 funtov.....	\$20.00
BUKOVA kurivna DRVA: naročite takoj za zimo 2200 funtov.....	\$20.00	BICIKLI s pumpo, taško in zvoncem: moški \$47.50—ženski.....	\$45.00
BICIKLI s pumpo, taško in zvoncem: moški \$47.50—ženski.....	\$45.00	Ženske NYLON nogavice, garantirano prvorazredne—3 pare v čkatli.....	\$ 5.00

Gradbeni material, lesena gradnja, cement, opeka in črtepec — Zahtevajte naše ponudbe.

LAHKO NAROČITE VSAKO KOLIČINO:

Prvorazredne ŠUNKE in zimske salame 1 lb.....	\$1.25
Suha svinjina in mesnata slanina 1 lb.....	\$1.00

Poslajte s poverjenjem vaša naročila, pisma in ččke ali Money Orders na:

Express Trading Corp.

27-18 4th Avenue - Telefon: ST. 6-9083 - Long Island City (1), N.Y.

POD SVOBODNIM SOLNCEM

POVEST DAVNIH DEDOV
Spisal F. S. Flažgar

(Nadaljevanje)

"Tu je kupna pogodba in cene—vse do pičice natančno! Preberi in podpiši, če si zadovoljen. Če nisi, javi naglo, prodam drugemu!"

Abiataru je zažarelo blede lice, ko je razgrnil pred njim Grk široki pergament. Poglobil se je v številke in nervozno begal od vrste do vrste. Epafrodit ga ni opazoval. Zagledal se je v drobni sviz, ki je tekal brezslušno v peščeni uri.

"Podpišem!"
Abiatar je bil vzradočen, ko je prebral pogodbo.

"Kaj pa s svilo?" Imaš je mnogo in v pogodbi ne najdem."

"Ni kosmice je ni pod mojo streho. Razprodana."

"A-a-a," je strmel Abiatar.

"Dobro torej, podpiši. Toda prej mi priseži pri vseh očakih, pri obeh templjih in pri grobu in prahu Abrahamovemu, da ne zineš besedice o tem, dokler jaz ne izginem odtod."

"Skrivnosti so v tebi, Epafrodit."

"Priseži!"

"Prisegam!"

"Sedaj podpiši! Toda letnico, ki je še ni na pogodbi, pomakneva za eno leto nazaj!"

Abiatar se je zopet začudil.

"Hitro, sicer kupi kdo drugi!"

Žid je podpisal in dostavil za leto starejši datum. Nato je podpisal Epafrodit, zvil pergament in ga spravil. Pred žida je položil prazen kos papirusa in mu narekaval:

"Epafroditu, prejasnemu gospodu!"

Ker se preselim sam v vilo, katero sem kupil pred letom od tebe, zato naznanjam, naj izvoli tvoja prejasnost ukreniti, da se tekem enega meseca svobodno nastanim v njej!"

Abiatar."

Sedaj je gotovo vse. Tvojo odpoved shranim s kupno pogodbo vred. Kadar ti jo pošljem na dom, odšteješ denar, in drugo jutro bo vila prazna. — Ali pomni dobro, kaj si prisegel! Pojdi!"

Abiatar je stal osupel in bi bil rad še govoril. Ali Grk je zamahnil z roko, in žid se je poslovil.

Ko je sedel Abiatar v nosilnici, si je mel roke od radosti, da bo poslej prvi trgovec v Bizancu. Toda mnogokrat se je prestrašen zamislil in mrmral: "Skrivnosti, kakšne skrivnosti!"

Epafrodit se je pa doma veselil. Obrnjen proti carski palači je dvignil suho roko in govoril:

"Le pridi, despojna, le pridi po svilo! Pravdo naperi zoper mene, da konfisciraš vilo in zlaoti! Prijetni bi bili moji vrtovi, da bi ljubkovala po njih.—Ha, verolomnica! Domisli si, da ste vi despotje dobili modrost od nas, od Grkov! Kljub temu pa je imamo v sivih glavah še toliko, da raztrgamo tvoje mreže, kakor bi zamahnili po pajčevini! Prokleta!"

Epafrodit se je raznel, njegove oči so puhtele ogenj, začel je naglo hoditi po gladkem mozaiku.

"Žrtvoval sem mnogo"—je pomislil. "Tisoči so padli v morje, vrgel sem jih proč kakor gnilo sadje. Toda še imam dosti, da živim do smrti pokojno in brez skrbi, da polegkujem na lepših preprogah kakor despojna, da se moje oko naslaja na dragocenejših umetninah, kakor jih ima carska palača. Pa še to bi žrtvoval, na deski bi spal, samo da umrjem z zavestjo: Ni te zmagala ona, ostudna, zločesta! Svila je ometa, moj dom rešen njenih rok, sedaj gre za Iztoka in Irena—in zame seveda. Za beg je treba vrlih konj, njegovji Sloveni potrebujejo orožja. Ali tega ne dobim v eni noči. Osem dni, samo osem dni mi še podari usoda, potem ležem in porečem: "Dokončano! Pride le še veliki dan, ko me zagrnejo večne sence. Pridi potem! Epafrodit te pozdravi z veseljem."

"Iztoka ni doma. Straže nadzira."

"Ga ni doma! Pravzaprav čeden sin, da ga ni doma, ko pride oče." Radovan je govoril utrujeno.

"Radovan, truden si in počitek bi se ti prilegal. Numida, pospremi gospoda v stan. Ko se prebudiš, bo sedel ob tebi sin."

"Tako se spodobi sinu. Modre besede. Počitek se mi tudi prileže, seveda. Dokler sem jezid in na tvojih zlatih bizantincih, se je potovalo—he—Vedomec ne hodi tako zlahka. Ali nazaj grede—je bila bridkost!"

Radovan se je oprjel za Numido in se prestopil.

"Dobro me drži! Moje oči so slabe!—Počakaj! Še nekaj!"

"Epafrodit, gospod, jasni gospod!" je kričal Radovan za Epafroditom, ki je že izginil pod arkado.

"Kaj želiš, očka?"

"Ko bi ukazal en požirek vina! V taberni je bilo slabo. Tvoje je bolje! Hvalil sem ga na vsem potu!"

"Samo poželi! Numida je tvoj hlapec!"

"Hvala, gospod, hvala!"

Radovan je odšel, trdno oprt na sužnja, preko dvorišča.

(Dalje prihodnjčij)

Ko je potem še osnoval podrobne načrte za beg, se je na morju že zasvalil prvi trak zgodnje zarje. Tedaj je začel na dvoru nemir.

"Iztok se vrača!"

Šel mu je nasproti skozi peristil, da bi govoril z njim in se domenil glede konj in orožja, katero se mora pripraviti vsem, ki bi z njim uskočili preko Hema.

Ko je stopil na marmorni tlak pod vitkimi korintskimi stebriči, je zaslišal sredi dvorišča smeh. Celo krdelo služinčadi se je gnetlo in glasno smejalo. Iz smeha so pa donele razglasene strunice in hripav glas je pel veselo pesem.

Epafrodit je pograbilo. Zanj tako resni trenotki, tehtnica na življenje in smrt—služinčad pa razgraja in se smeje.

Brzi korakov je planil med nje.

"Psi!" je zakričal.

Krdelo se je pošibilo v silni grozi, vsa kolena so se pripognila in vse ustnice so prosile:

"Milost, gospod, milost—prizanesi nam!"

Izmed klečeče množice se je dvignila v sivem jutru motna postava, odeta v dolgo haljo.

"Epafrodit, prejasni gospodar, Radovan te pozdravlja!"

Trgovcu se je razvedrilo jasno lice, ko je zagledal gugajočo se postavo Radovanovo. Pozdravil ga je prijazno.

"Odkod, očka? V jutro se javiš sredi dvorišča?"

"Ne razumeš pevca, ki spiš na svoji postelji in večerjaš pri svoji mizi; ne razumeš ga. Kakor utrinek zvezde kane z neba na severu, kane na jugu. To je pevec, gospodare."

"Zakaj nisi prišel snoči? Zdej vendar nisi mogel v mesto, ker bi ti straža ne odprla vrat."

"Prišel bi, gotovo bi bil. Ali obnemogel sem od strašne žeje. Toda dobili so se dobri ljudje in so rekli: Sedi in pij z nami, zagodeš in zapoješ nam. In sedel sem in pil, godel in pel, da me prsti bolijo, da so strune razprskane in da je moje grlo raskavo kakor podplati na razhojeni nogi. In tedaj sem rekel: Dosti tega, Radovan! Dvignil sem se iz pivnice, šel ter se naslonil ob tvoja vrata. Nisem razbijal, nisem framil, pri bogovih, da nisem. Pa so prišli tvoji tvoji ljudje, z nosilnico so prišli, in Numida me je spoznal, me poklicel, odprl in me peljal na dvorišče. Dobri so tvoji ljudje, gospod, odpusti jim!"

Grk je zamahnil z roko, trepetajoči sužnji so vstali.

"Sedaj grem takoj do sina, do Iztoka. Važne reči mu povem."

"Iztoka ni doma. Straže nadzira."

"Ga ni doma! Pravzaprav čeden sin, da ga ni doma, ko pride oče." Radovan je govoril utrujeno.

"Radovan, truden si in počitek bi se ti prilegal. Numida, pospremi gospoda v stan. Ko se prebudiš, bo sedel ob tebi sin."

"Tako se spodobi sinu. Modre besede. Počitek se mi tudi prileže, seveda. Dokler sem jezid in na tvojih zlatih bizantincih, se je potovalo—he—Vedomec ne hodi tako zlahka. Ali nazaj grede—je bila bridkost!"

Radovan se je oprjel za Numido in se prestopil.

"Dobro me drži! Moje oči so slabe!—Počakaj! Še nekaj!"

"Epafrodit, gospod, jasni gospod!" je kričal Radovan za Epafroditom, ki je že izginil pod arkado.

"Kaj želiš, očka?"

"Ko bi ukazal en požirek vina! V taberni je bilo slabo. Tvoje je bolje! Hvalil sem ga na vsem potu!"

"Samo poželi! Numida je tvoj hlapec!"

"Hvala, gospod, hvala!"

Radovan je odšel, trdno oprt na sužnja, preko dvorišča.

(Dalje prihodnjčij)

V Celovec

Lojze Brodar

Dogodilo se je vse to februarja in marca 1944. Po hribih je še povsod ležal sneg, po dolinah je bilo že kopno. In takrat sva z Mišem odšla v Celovec. V Celovec nama sicer ni bilo treba hoditi, toda vse se je tako zasukalo, da sva tja res prišla in če se danes kdaj slučajno srečava in se spomniva tistih časov, vedno praviva: ko sva šla v Celovec.

Šla sva prav za prav k Avstrijcem, kakor smo takrat rekli. Stvar je bila namreč taka, da smo že od poletja 1943 vzdrževali zveze z nekimi Avstrijci iz Celovca in Beljaka, ki so trdili, da so stari komunisti in vodje nekeke antifasistične organizacije. Razpravo bi moral napisati, če bi hotel natanko razložiti, zakaj smo partizani vzdrževali zveze s temi ljudmi, zakaj smo jim hoteli na vsak način pomagati, da bi se okrog njih zbrale večje skupine antifasistov, ki naj bi po našem vzoru prijele za orožje.

Skratka, stvar se je bila takrat že toliko razvila, da si je bilo treba te Avstrijce pobližje ogledati, iti med nje in jim pomagati neposredno na njihovem terenu. Pri vseh teh zvezah in načrtih je bil najvažnejša osebnost Andreas, star avstrijski komunist iz Beljaka. Bil je majhne rasti, sivih las, zelo zgovoren in nikakor ni mogel razumeti, zakaj naj bi tudi oni prijeli za orožje in se šli partizane. Z njim smo se domenili za najino pot. Pripovedoval je o nekem dobrem bunkerju v bližini Blatnograda, kamor naju bodo spravili in kjer bova imela možnost, da se sestaneva z njihovimi ljudmi, pa tudi s člani njihovega vodstva z Dunaja. Ozemlje južno od Drave je bilo namreč takrat že proglašeno za operacijsko področje in zato si ljudje z Dunaja tja niso upali.

Najprej sva morala preko Drave, tam naju je sprejel Feliks, naš ilegalni terenski delavec, in naju peljal predanit k nekemu starčku, ki so mu partizani pravili Florjan. Florjan je bil že ves vključen od starosti, droban in nebogljen. Stanoval

je v podstrešni sobici borne hiše v bližini Biljčova. Za partizane bi bil dal vse. Nekaj ginjačev in vdanega je bilo v tem, kakor je bil ta možiček navdušen nad nami. Komaj par besed sem lahko spregovoril z njim tisto noč in dan, ki smo ga prebili pri njem, toliko si je dal opravka z nami, kahal nam je, nosil kruh, med in kaj vem kaj še vse. Sama dobrota ga je bila in kljub temu, da je imel partizane rad, kakor bi bili njegovi lastni otroci, ni niti besede spregovoril ne o borbi, ne o svobodi, skratka o ničemer, kar je bilo v zvezi s temi partizani. Vsa njegova pojava, kretnje in glas je razodevalo poleg dobrote in vdanosti še nek poseben pogum. Na Korškem, zlasti pa na severni strani Drave, smo bili vajeni, da so se nas kmetje bali, prav za prav ne naš, ampak Nemcev. Če smo bili v hiši, je vso družino preganjala ena sama skrb: kaj bo, če pridejo zdajle Nemci? Florjan je bil pa popolnoma miren in vedel se je, kakor da ni nobene vojske, nobenih švabskih patrol, nobenih nevarnosti. Nikakor nisem natanko vedel,

"Čemu naj bi pohajal šolo? Vidva nikdar nič ne delata nego se kratkočasa doma."

kdo je bil prav za prav ta dobri, mirni in pogumni starček, ki so se mu oči neprestano solzile in ki je že s samo svojo pojavo preprečeval vsako preveč glasno besedo.

Od Florjana naju je Feliks odpeljal v taborišče partizanske čete, prve partizanske čete na severni strani Drave. Tu sva počakala na avstrijskega kurirja, ime mu je bilo Hans, in ko je ta prišel, se je pričelo za naju šele pravo potovanje v neznan. Odšla sva v kraje, kjer ni bilo nobenega partizana, nobene partizanske organizacije, odšla sva v popolnoma tuj svet. Mimo Hodiškega jezera smo v mesečni noči korakali proti Vrbskemu jezeru. Med potjo smo se pri neki hiši ustavili, da bi vprašali za pot. Izkazalo se je, da je to žandarmerijska postaja. K sreči sva stala z Mišem nekoliko bolj v senci, tako da naju žandar, ki nam je skozi okno razložil pot, ni videl. Slednjič smo prišli do Vrbskega jezera. Tam je Hans vlomil v veslaško kabino, naju spravil v čoln in odveslal čez jezero. Ko sva stopila na breg in s tem v popolnoma nov svet, se sploh nisva znala vesti. Korakali smo po široki asfaltni cesti, ki vodi ob severnem bregu Vrbskega jezera iz Beljaka v Celovec. Zlasti se nisem mogel navaditi tega, da smo hodili vsi trije vstric kar po sredi ceste. Če sta bila samo dva partizana, sta šla vedno v koloni "po jedan", če sta pa stopila na cesto, ju je instinktivno zaneslo popolnoma na kraj ceste, če že ne kar v travo ob cesti. Zlasti mi je bilo pa neprijetno, ker je najin spremljevalec stalno glasno govoril. Navajen partizanskih nočnih pohodov v koloni "po jedan", "razstojanju" toliko in toliko metrov ter pod "strogo" tišino, se nisem mogel znebiti občutka, da nas bo to glasno govorjenje spravilo v nesrečo. Hans pa naju je prepričeval, da bi bilo sumljivo kvečjemu to, če bi molčali. Slednjič smo zapustili glavno cesto, kar oddahnili sem se, korakali skozi nešteto vasi, kjer smo prebudili vse pse in prišli do nekega gozda, kjer je najin spremljevalec trdil, da bi morala biti zveza. Čakali smo in ča-

kali. Hans je stalno dajal ne-kakšne signale z baterijo. Nič, nikogar ni bilo. Stvar mi je postajala sumljiva. Vrag si ga vidi, kdo so prav za prav ti Avstrijci. Natančnega in zanesljivega nismo o njih vedeli prav za prav ničesar. Kaj pa, če je vse skupaj samo gestapovska past? Čakali smo in čakali. Hodili po gozdu sem in tja in slednjič je Hans le spoznal, da ne bo nikogar. Na slepo srečo smo se za ta prišel, se je pričelo za naju šele pravo potovanje v neznan. Odšla sva v kraje, kjer ni bilo nobenega partizana, nobene partizanske organizacije, odšla sva v popolnoma tuj svet. Mimo Hodiškega jezera smo v mesečni noči korakali proti Vrbskemu jezeru. Med potjo smo se pri neki hiši ustavili, da bi vprašali za pot. Izkazalo se je, da je to žandarmerijska postaja. K sreči sva stala z Mišem nekoliko bolj v senci, tako da naju žandar, ki nam je skozi okno razložil pot, ni videl. Slednjič smo prišli do Vrbskega jezera. Tam je Hans vlomil v veslaško kabino, naju spravil v čoln in odveslal čez jezero. Ko sva stopila na breg in s tem v popolnoma nov svet, se sploh nisva znala vesti. Korakali smo po široki asfaltni cesti, ki vodi ob severnem bregu Vrbskega jezera iz Beljaka v Celovec. Zlasti se nisem mogel navaditi tega, da smo hodili vsi trije vstric kar po sredi ceste. Če sta bila samo dva partizana, sta šla vedno v koloni "po jedan", če sta pa stopila na cesto, ju je instinktivno zaneslo popolnoma na kraj ceste, če že ne kar v travo ob cesti. Zlasti mi je bilo pa neprijetno, ker je najin spremljevalec stalno glasno govoril. Navajen partizanskih nočnih pohodov v koloni "po jedan", "razstojanju" toliko in toliko metrov ter pod "strogo" tišino, se nisem mogel znebiti občutka, da nas bo to glasno govorjenje spravilo v nesrečo. Hans pa naju je prepričeval, da bi bilo sumljivo kvečjemu to, če bi molčali. Slednjič smo zapustili glavno cesto, kar oddahnili sem se, korakali skozi nešteto vasi, kjer smo prebudili vse pse in prišli do nekega gozda, kjer je najin spremljevalec trdil, da bi morala biti zveza. Čakali smo in ča-

kal. Hans je stalno dajal ne-kakšne signale z baterijo. Nič, nikogar ni bilo. Stvar mi je postajala sumljiva. Vrag si ga vidi, kdo so prav za prav ti Avstrijci. Natančnega in zanesljivega nismo o njih vedeli prav za prav ničesar. Kaj pa, če je vse skupaj samo gestapovska past? Čakali smo in čakali. Hodili po gozdu sem in tja in slednjič je Hans le spoznal, da ne bo nikogar. Na slepo srečo smo se za ta prišel, se je pričelo za naju šele pravo potovanje v neznan. Odšla sva v kraje, kjer ni bilo nobenega partizana, nobene partizanske organizacije, odšla sva v popolnoma tuj svet. Mimo Hodiškega jezera smo v mesečni noči korakali proti Vrbskemu jezeru. Med potjo smo se pri neki hiši ustavili, da bi vprašali za pot. Izkazalo se je, da je to žandarmerijska postaja. K sreči sva stala z Mišem nekoliko bolj v senci, tako da naju žandar, ki nam je skozi okno razložil pot, ni videl. Slednjič smo prišli do Vrbskega jezera. Tam je Hans vlomil v veslaško kabino, naju spravil v čoln in odveslal čez jezero. Ko sva stopila na breg in s tem v popolnoma nov svet, se sploh nisva znala vesti. Korakali smo po široki asfaltni cesti, ki vodi ob severnem bregu Vrbskega jezera iz Beljaka v Celovec. Zlasti se nisem mogel navaditi tega, da smo hodili vsi trije vstric kar po sredi ceste. Če sta bila samo dva partizana, sta šla vedno v koloni "po jedan", če sta pa stopila na cesto, ju je instinktivno zaneslo popolnoma na kraj ceste, če že ne kar v travo ob cesti. Zlasti mi je bilo pa neprijetno, ker je najin spremljevalec stalno glasno govoril. Navajen partizanskih nočnih pohodov v koloni "po jedan", "razstojanju" toliko in toliko metrov ter pod "strogo" tišino, se nisem mogel znebiti občutka, da nas bo to glasno govorjenje spravilo v nesrečo. Hans pa naju je prepričeval, da bi bilo sumljivo kvečjemu to, če bi molčali. Slednjič smo zapustili glavno cesto, kar oddahnili sem se, korakali skozi nešteto vasi, kjer smo prebudili vse pse in prišli do nekega gozda, kjer je najin spremljevalec trdil, da bi morala biti zveza. Čakali smo in ča-

Zvečer je prišel Andreas še z nekom, ki se je predstavil za Petra. Vodila sta nas po gozdovih, preko polj, pa po širokih cestah, skozi vasi, kjer so spet psi obupno lajali in vsa pokrajina se mi je z dela tuja, sovražna, hkrati pa grozljiva.

(Konec prihodnjčij)

Prvi cvet

Albin Čebular

Vsejala v vrtec sem semenek, iz rahle zemlje pognal odtenek.

Je pala slana mi na gredico, oh, zamorila zmrzla cvetico.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečkanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečk ali srečkanja, kakor tudi ne kartnih ali tombulskih zabav, ako je zanje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da more vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

O zgodovinskih osnovah Jurčičevega romana "Rokovnjači"

(Nadaljevanje s 3. strani.)

dvojna vloga: na eni strani razbojnik, rokovnjač, na drugi spodoben mešan, plemič, kmet. Skupna poteza je odpor zoper družbo. Vsi poglavarji so postali zločinci zaradi izgubljene časti, ki jim je družba ni hotela vrniti. Tak je Puškinov Dubrovski, Schillerjev Sonnenwirt in Karl Moor, Byronov Corsair, Spindlerjev Wildher, Iringov Barbone, Marryatov Morski razbojnik, taki so po ogromni večini vsi idealizirani plemeniti zločinci, ki so se odlikovali v žaru viharništva in tiste romantične, ki je z grenkobo ugotavljala temne strani meščanske, t. j. svoje družbe, obsodila z vso silovitostjo njene zločinske osnove, ki duše razvoj poštene človeške osebnosti. Osnova vseh teh idealiziranih zločincev je spoznanje, da se v vladajoči družbi ne da živeti, da se je treba nad njo krvavo maščevati za izgubljeno čast, za izgubljeno življenje. O kakšni politični veri v propad te družbe, o kakih socialno-ekonomskih vzrokih zločinske družbe ti maščevalci seveda ne razmišljajo. Čeprav izrinjeni iz delovnega, ustvarjalnega procesa družbe, tudi tedaj če se obračajo k siromasnim množicam, ne mislijo nikoli na to, da bi te množice vrgle iz družbenega vodstva meščanski razred. Vsi so po svoji pravi vsebini meščani. Značilen za to vrsto maščevalcev je Jean Sborgar, ki ga je napisal Charles Nodier, za francoske okupacije bibliotekar v Ljubljani in urednik Telegraphe officiel. Kernik je tega gotovo poznal. Lotario — Janez Zbogar je na eni strani beneški patricij, zaščitnik revežev, na drugi strani pa trdosrčen roparski poglavar. Teza romana je: močna osebnost ne more vzdržati v meščanski družbi, bežati mora iz korumpirane sredine. Lotario — Janez Zbogar izpoveduje, da je še mlad z grenkostjo občutil vse slabe strani družbe. Poleg vse rousseaujevske "dušne" poezije (poésie de l'âme), spleena, čustvena razmišljanja o bogu in ljudih rešuje na razbojniški način osnovno vprašanje: kaj je v življenju družbe grše, zločin ali zakon, kdo je bolj krut, zločinec ali sodnik.

Višek te kritike meščanske družbe je naslednji stavek Janeza Zbogarja: "Če bi imel družbeno pogodbo v rokah, bi v njej ničesar ne spreminjal, pač pa bi jo raztrgal". Taki so bili plemeni

POZIV naročnikom lista Prosveta

Uljudno apeliramo na vse naše naročnike lista Prosvete, dnevnika in tednika sredine izdaje, ter The Voice of Youth, da VSELEJ TAKOJKO se preselite, naznanite upravnštvu lista in nam pošljete vaš stari in novi naslov, prvič zato, da naročnik dobi točno svoj list in drugič, da nam ni treba plačati 2 cente KAZNI pošti za vsak tak zanemaren slučaj. Pismočica vam da brezplačno kartico Form št. 22-8 ako ga vprašate, isto izpolnite in jo pošljite upravi lista.

Prosimo, upoštevajte ta poziv, s tem pomagaste upravi za boljše poslugo dostavljanja Prosvete.

PHILIP GODINA, upravitelj

NAZNANILO:

Ker nas je že več ljudi naprosilo za naslove jugoslovanskih oblastev v Združenih državah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi:

Yugoslav Embassy,
1520 — 16th St., N. W.
Washington 9, D. C.

Naslov urada jugoslovanskega konzula pa se glasi:

Yugoslav Consulate General,
745 — 5th Avenue,
New York 22, N. Y.

in

Yugoslav Consulate General
188 West Randolph Street
Chicago 2, Illinois

Generalni konzulat FLRJ v San Franciscu, California.

Naslov uradnih prostorov Generalnega konzulata FLRJ je sledeč:

461 MARKET STREET,
San Francisco 5, California.

Teritorijalna pristojnost General. konzulata obsega sledeče države: Arizona, California, Colorado, Idaho, Montana, Nevada, New Mexico, Oregon, Utah, Washington in Wyoming. Poleg tega tudi Teritorij Alaska in otoki Tihega oceana.

Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.

Stane \$3 za celo, \$1.75 na pol, \$1 za četrt leta.

NAROČITE SI GA!
Naslov:
Proletarec
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave.
CENE LISTU SO:

Za Zdrul. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolico je.....\$9.50
1 tednik in..... 6.80	1 tednik in..... 8.30
2 tednika in..... 5.60	2 tednika in..... 7.10
3 tednike in..... 4.40	3 tednike in..... 5.90
4 tednike in..... 3.20	4 tednike in..... 4.70
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

Prišteti se sme le one člane iz družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vslej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti up